

วิธีปฏิบัติในการจัดการความเสี่ยง

การจัดการความเสี่ยงที่เกิดจากสภาพภูมิอากาศของผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

ผู้เลี้ยงปลาทุกคนต่างรับรู้ว่าการเลี้ยงปลาในกระชังในแม่น้ำนั้นมีความเสี่ยงหลายประการ การลดความเสี่ยงและการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสมจึงเป็นเรื่องสำคัญมากต่อผลกำไรและความยั่งยืนของธุรกิจเลี้ยงปลา บทความนี้ สรุปประเด็นที่ทีมนักวิจัยในโครงการอะควาแดปต์ (AQUADAPT) ได้เรียนรู้จากประสบการณ์ของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลา เจ้าหน้าที่ของรัฐ และนักวิชาการ เกี่ยวกับวิธีการเลี้ยงปลาในกระชังในแม่น้ำที่มีประสิทธิภาพในการจัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศ

ความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศนั้นครอบคลุมประเด็นในเรื่องความแตกต่างของสภาพอากาศในแต่ละฤดูกาลและแต่ละสถานที่

ตารางที่ 1: ระดับของความตระหนักเกี่ยวกับปัจจัยเสี่ยงที่มีผลต่อกำไร ค่าเฉลี่ยได้จากการสอบถามเกษตรกรผู้เลี้ยงปลา 662 ราย โดยระดับ 1 (ไม่ตระหนัก) ถึงระดับ 5 (ตระหนักมากที่สุด)

ทั้งสภาพอากาศโดยเฉลี่ยและสภาพอากาศรุนแรงสุดขีด เช่น น้ำท่วม น้ำแล้ง หรืออากาศร้อนสลับหนาวอย่างฉับพลัน

คณะวิจัยเชื่อว่า การจัดการความเสี่ยงให้ดีกว่าเดิมเป็นยุทธวิธีสำคัญในการเสริมสร้างสมรรถนะในการปรับตัวเพื่อรับมือกับการเปลี่ยนแปลงภูมิอากาศ

เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาเข้าใจดีว่า การจัดการความเสี่ยงที่เกี่ยวข้องกับสภาพภูมิอากาศต้องดำเนินการควบคู่กับการจัดการความเสี่ยง ที่มีความสำคัญยิ่งไปกว่านั้นนั่นคือการจัดการความเสี่ยงในระยะสั้นซึ่งจะส่งกระทบต่อผลกำไร เช่น การแก้ปัญหาโรคต่างๆ หรือปัญหาเรื่องปัจจัยนำเข้าหลักเช่น อาหารปลาหรือลูกพันธุ์ปลา (ตารางที่ 1)

การบริหารจัดการความเสี่ยงจากสภาพภูมิอากาศมียุทธวิธีที่สำคัญ 3 ประการคือ 1) การเลือกสถานที่ตั้งให้เหมาะสมสำหรับการวางกระชัง 2) การลดความหนาแน่นในการปล่อยลูกพันธุ์ปลา และ 3) การปรับปรุงวิธีการจัดการโรคระบาด

ปัจจัยเสี่ยง	ค่าเฉลี่ย
โรคระบาด	4.65
ราคาอาหารปลา	4.41
คุณภาพลูกพันธุ์ปลา	4.35
ภัยแล้ง / น้ำไหลน้อย	4.21
น้ำเสีย	4.19
ราคาปลาที่จับขาย	4.18
น้ำท่วม / น้ำไหลเชี่ยว	3.89
คุณภาพอาหารปลาต่ำลง	3.73
กระชังเสียหายจากกระแสน้ำ	3.66

“การเลือกทำเลวางกระชังที่ดีจะช่วยลดความเสี่ยงได้เยอะ”
พรม ครุฑน้อย / อุดรดิตต์

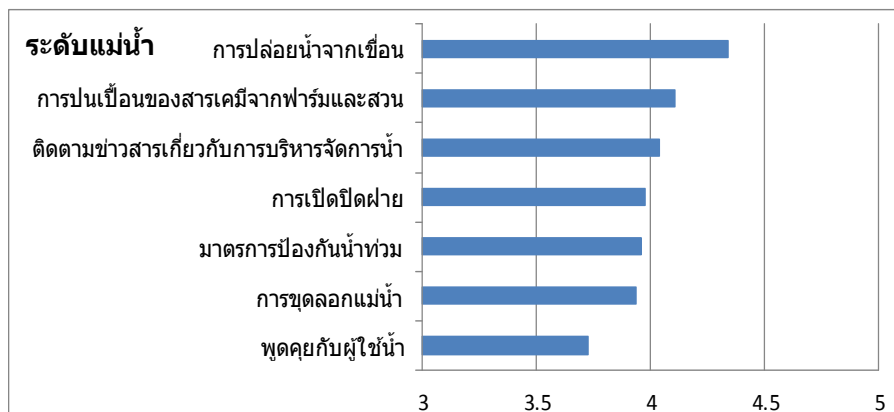
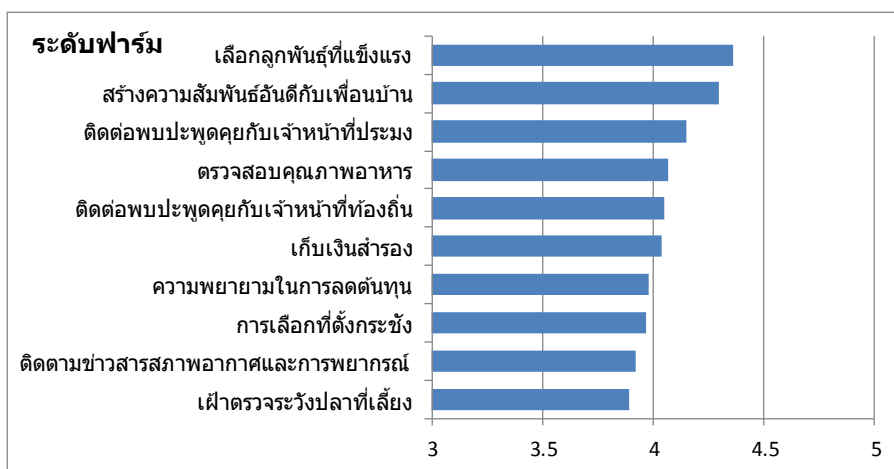

วิธีปฏิบัติในการจัดการความเสี่ยง

การคัดเลือกทำเลที่เหมาะสมในการวางกระชังเป็นเรื่องสำคัญ แต่ก็มีข้อจำกัดคือ ทำเลที่เหมาะสมมีอยู่ไม่มากนัก

ภาพที่ 1 เป็นการสรุปทัศนะของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในกระชังเกี่ยวกับกรรมวิธีจัดการความเสี่ยงที่สำคัญที่สุดในระดับฟาร์มและในระดับแม่น้ำ การจัดการความเสี่ยงในระดับฟาร์มได้แก่ การควบคุมคุณภาพของปัจจัยนำเข้า เช่น คุณภาพของลูกพันธุ์ปลาและอาหารปลา รวมทั้งการรักษาสายสัมพันธ์อันดีกับเพื่อนบ้านและเจ้าหน้าที่ประมง ส่วนการจัดการความเสี่ยงในระดับแม่น้ำนั้น สิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งยวดคือวิธีการจัดการโครงสร้างพื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับน้ำ ตลอดจนการควบคุมน้ำผิวดินปนเปื้อนมลภาวะที่ไหลมาจากพื้นที่ลุ่มน้ำ

ภาพที่ 1: การจัดการความเสี่ยงของเกษตรกรผู้เลี้ยงปลาในกระชัง

เกษตรกรและผู้เชี่ยวชาญทั้งหลายจึงเน้นความสำคัญของการเฝ้าตรวจระดับความลึกของน้ำที่พอเหมาะตลอดจนการจัดเตรียมพื้นที่รองรับการเคลื่อนย้ายกระชังไปหลบภัยชั่วคราวเมื่อต้องเผชิญปัญหาน้ำท่วมหนัก

*“เวลาน้ำแห้งจะย้ายกระชังออกไปกลางแม่น้ำที่มีน้ำลึก
หากช่วงใดน้ำไหลเชี่ยวก็จะย้ายเข้ามาติดฝั่ง”
เทียมตา คันธะรส / เชียงใหม่*

การเฝ้าระวังและตรวจตราบ่อยครั้งเป็นสิ่งสำคัญในช่วงน้ำไหลน้อย หรือช่วงน้ำล้นตลิ่ง อีกทั้งการลดความหนาแน่นของปลาในช่วงเวลาที่มีความเสี่ยงสูงถือเป็นวิธีการจัดการที่สำคัญอย่างหนึ่งในการลดความเครียดของปลาจึงช่วยลดความเปราะบางต่อสภาพอากาศที่รุนแรงได้ หากระดับน้ำลดต่ำลง การเติมออกซิเจนลงในน้ำหรือการให้น้ำไหลถ่ายเทได้ดีจะช่วยลดความเสี่ยงที่เกิดจากปริมาณออกซิเจนในน้ำต่ำ

โรคระบาดเป็นความเสี่ยงสำคัญซึ่งอาจเกิดขึ้นได้ตลอดทั้งปีทั้งยังเป็นความเสี่ยงที่เกิดจากปัจจัยหลายประการนอกเหนือจากปัจจัยด้านลมฟ้าอากาศ หรือภูมิอากาศ อย่างไรก็ตาม การบริหารจัดการที่ดีจะช่วยลดความเสี่ยงที่เกิดขึ้น เมื่อระดับน้ำในแม่น้ำรวมทั้งสภาพภูมิอากาศนั้นสร้างความเครียดให้แก่ปลา การติดตามข่าวสารเรื่องโรคปลาที่ระบาดในพื้นที่เหนือน้ำขึ้นไป และในละแวกใกล้เคียงกับกระชังเลี้ยงปลาเป็นเรื่องสำคัญ ต้องรีบกำจัดปลาป่วย ปลาเป็นโรคและปลาตายออกจากกระชังทันที แต่อย่าทิ้งปลาเหล่านั้นลงในแม่น้ำ มิฉะนั้นโรคปลาจะแพร่ไปยังปลาตัวอื่นหรือกระชังอื่นๆ ควรล้างตาข่ายกรงกระชังให้สะอาดไม่ให้ตาข่ายอุดตัน ตะกอนของเสียจากปลาจะได้ไหลลุดออกไปโดยเร็วช่วยรักษาออกซิเจนในน้ำให้คงอยู่ในระดับสูง

เกษตรกรผู้เลี้ยงปลาหลายรายเริ่มปรับเปลี่ยนวิธีการเลี้ยงปลาเพื่อรับมือกับสภาพอากาศที่ไม่แน่นอน โดยปรับเปลี่ยนช่วงเวลาเลี้ยงปลา เลี้ยงปลาหลายรุ่น เลี้ยงปลาหลายชนิดพันธุ์และหลีกเลี่ยงการลงปลาหนาแน่นเกินไป การปล่อยปลาที่มีขนาดใหญ่กว่าและแข็งแรงกว่าลงไปในกระชังจะช่วยลดความเปราะบางและลดระยะเวลาที่ปลาต้องเผชิญความเสี่ยงระหว่างที่อาศัยอยู่ในกระชังในแม่น้ำ การเติมอากาศและการกระตุ้นภูมิคุ้มกันด้วยการให้วิตามินจะช่วยให้ปลาแข็งแรงขึ้น สำหรับพื้นที่บางแห่งที่ระดับน้ำในแม่น้ำลดต่ำลงมากการขุดลอกร่องน้ำบริเวณที่วางกระชังให้ลึกขึ้นจะช่วยให้เกษตรกรรับมือกับสภาพลมฟ้าอากาศที่รุนแรงได้เป็นการชั่วคราว

